

# TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

## ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl., 50 cr., 3 luni 1 fl., 75 cr.  
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.  
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la:

Administratorul tipografiei arhiepiscopale Sibiu, strada Măcelarilor 47;

Corespondențele sunt a se adresa la:

Redacția "Telegrafului Român", strada Măcelarilor Nr. 37.

Epiletele nefrancate se refuză. — Articulele nepublicate nu se înșapăză.

## INSERTIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr. rândul cu intere garmon — și timbrul de 30 cr. pentru fiecare publicare.

## Revista politică.

Sibiu, în 27 Februarie.

Partea cea mai mare a diarelor din capitale și plin cu articuli de bucurie pentru evenimentul anunțat și de noi, adică pentru logodna succesorului pe tronul monarhiei noastre. Diarele acele prevăd un viitor fericit pentru popoarele din Austro-Ungaria, garantat de virtuțile politice și omeneșii ale familiei regale belgiane.

Opoziția intrunită este oțărită a continua luptă contra cabinetului Tisza. După „Egyetértés“ elementele liberale din opoziție intrunită vor se ia în programă lor și săcluția unor cestuii de natură biserică-politică precum: căsătoria civilă și rezolvarea fondurilor religioase și de studii. Se vorbește, că Apponyi și cei de un principiu cu densul vor fi din partidă din cauza acestor cestuii puse de opoziție pe tapet. Cum va purta opoziția lupta cu cabinetul actual dacă o vor părași bărbați ca Apponyi, este o problemă problematică.

Hartmann este individul arestat în Paris sub cuvînt, că ar fi autorul exploziei din suburbii cetăței Moscova când eu întocmirea tanărului dela Livadia. Rusia a stărtuit pe lângă guvernul francez să estradeze pe Hartmann spre al judecă și pedepsă. După multe negoțieri, guvernul francez, sub cuvînt, că nu se constatăază nici iidenitatea persoanei, nici complicarea lui Hartmann în afacerea dela Moscova, a denegat estradarea; cu toate aceste Hartmann este îndrumat să părăsească Franția, pentru care sfîrșit va fi transportat la un port francez, de unde se va putea imbarca pentru Anglia.

Afacerea Hartmann a făcut să credă mai multe diare, că raporturile cele bune dintre Franța și Rusia s-au stricat și întăriu aceasta cu plecare ambasadorului Orloff dela Paris. Si întrucât rupte se i se pună un accent și mai grav să se publică, că la serata dată acum de curînd de ministrul frances Freycinet, n'a luat nimenea parte din ambasada rusescă. Acum altă telegramă din Paris spune, că personalul întreg al ambasadei rusescă a fost la acea sârătă și încă demonstrativ, că se arate că afacerea Hartmann s'a deslegat corect și fără de vre o turburare a relațiilor dintre Paris și Petersburg.

Dela București ne aduc diarele scirea, că Bratișau, pleacă la Berlin.

## Desbaterea bugetară în dieta Ungariei.

În sedința dela 1 Martie s'a continuat desbaterea bugetară. După Csatár și Dárdai a luat cuvîntul

Desiderius Szilágyi (Migări în toate părțile): Ministrul președinte a negles a lău inițiativa întruna din întrebările cele mai însemnante, asupra căreia fără asteptă să fie orientată din partea guvernului, a nume în întrebarea administrației. Datorință, dela care minis-

trul se sustrage, oia opoziție a apusă sa fiind silită să oia. Nu voiese să desfășură aici o programă despre organizarea administrației, ci vreau numai să desemneze în trăsături generale mari direcții care o aproabă majoritatea partidelor ce stau aproape de mine. Noi stăruim spre reforme, vom însă ca dezvoltarea să fie treptată; mai departe vom ca ea emanând dela basele existente să nu urmeze numai în interesul unici singure naționalități, ci din contra să promoveze binele tuturor seminților din țară, pentru că noi nu ne putem închipui o în bunătățire a relațiilor naționale economice fară de o în bunătăț și sistemul administrației.

(Aplause VII în stânga). Vom mai deosebi să străformăm administrație așa ca populația să conlucre și ca la oare cari agende ale administrației și să exerciteze o înrîuriță asupra hotărîrilor ei. Dorim ca pe visitorul administrație să se incredește unor organe destoinice și spre a obține aceasta vom să inactivăm oare cari condiții de calificare. Dar cine voiesce o calificare în specialitate, cum o voiesce și ministrul president — cel puțin pe hârtie — trebuie să voiască prin consecvență și două lucruri: întăriu ca respectivul organ să fie pe deplin asigurat și a căstă asigurare o posibilitate numai aplicându-l ca funcționar pe viață; (Aplause în stânga. Mișcări) a doua, ca relațiile de serviciu ale celui ce se aplică în serviciul statului, consacrând acestuia activitatea vieții sale și primind pentru aceasta dela densul o poziție economică asigurată, o rentă pe viață, să nu atârnă față cu statul dela arbitriul guvernului ci acele relații să fie normate prin lege. (Aplause VII în stânga). Fiind un lucru prea firesc ca funcționari politici să se afle pururea în oare care raport de atârnare față cu guvernul, simțul de sine se va înălță întrunii și ei vor fi făriți de a căde într-un servilism, dacă legea asigurându-le relațiile de serviciu îi va sustrage neconditionat dela arbitriul guvernului, anumit prin modalitatea unică ca amovarea definitivă a funcționarului din serviciul de stat să nu atârne dela arbitri și hotărîrea guvernului. Dacă în Germania, unde există o birocrație foarte puternică, o disciplină aspiră a birorăției e compatibilă cu restrîngerea dreptului guvernului în această privință, această modalitate se poate practica și la noi.

Lângă aceste două întrebări, aplicarea în post pe viață și calificarea funcționarilor, se mai ivesc și întrebarea asupra modului pe care că se ocupă funcționarul postul seu, în serviciul statului pe viață? S'au amintit aici diverse modalități. Unii au dîs că prin alegere, alții au susținut că prin denumire. Nu începe nici o îndoială că dacă i se incredință cuiva afaceri oficiale pe viață, pentru serviciul statului, statul încă trebuie să i se concede o influență decisivă asupra întrebării: cine este aceasta persoană? Nici o sistemă nu poate abate dela aceasta exigență și ori ce sistemă lipsită de această

garanție folosităre n'are vitalitate în sine. (Aprobări în stânga).

Acum, dlor, permiteti-mi să ve spun, că la reformarea administrației așa cum o doresc eu, întrebarea de aplicare în oficiu nu e togma de însemnatate atât de cardinală, ci ve spun numai părerea mea individuală, la care aderă mulți, poate și majoritatea; eu cred adecă că modul cel mai corespunzător e de numirea.

Pentru a preveni ori ce neînțelegere trebuie să observ că eu nu voi vota nici când pentru introducerea denumirii, înainte de a se crea mai întâi oare cari garanții. Spre acest sfîrșit se recere ca reforma administrației să fie strins legată de reorganizarea selvadministrației. O parte integrantă a reformei administrației trebuie să fie introdusă justiție și administrative. Forul suprem al acestora trebuie să fie un tribunal neatranut de guvern, forul prim și al doilea trebuie, inclavat în organismul comitetelor și formate așa ca adverata controlă a administrației să și aibă sediul în comitate și ca majoritatea membrilor din aceste foruri să o aleagă comitatele. Fără această condiție nu ne pătem închipui o controlă a administrației din partea celor administrați. Bă, trebuie create colegei cari se decidă nu atât cestuii administrative singuratici ci mai mult să stabilească directiva ce trebuie observată la grupe intregi de asemenea întrebări. Aici poate că și la loc să amintesc că susținerea comitetelor suprime cu cercul lor de activitate de aici nu este oportunită, mai deosebită, poliția să se organizeze pe o bază militară, conservând însă protindenea caracterul local.

Despre regulara cetaților nu vorbesc, nu întrucât nu aș dori ca și aici oficialii să fie aplicati pe viață și fie calificați și supuși de asemenea justiției administrative, ci pentru cuvîntul, că la remarcarea principiilor generale, mai ales acum, când timpul și atât de înaintat, detaliarea organismului numai ar prea împoverea icoana. Una însă totuși trebuie să o releviez, trebuie să se spună adecă părerea mea cu privire la cetății. Aici trebuie să li se dea celor administrați necontestabil o înrîuriță mai mare decât în comitate la stabilirea, că cine să fie organul lor administrativ, și aceasta pentru cuvîntul că funcționarul în cetății e în același timp și funcționarul comună, care adeseori are să manipuleze în cetață cu o avere foarte însemnată și se înverștește cu deosebire în sfera administrației economice. Deci nu se poate cere ca comună, cetatea să și încredințeze avere sa unui om, asupra căruia ea nu are nici o influență la aplicare în post. (Aplause în stânga.)

Între impregurările noastre trebuie să ne temem de donă lucruri: că potestatea guvernamentală să nu abuseze de organismul administrativ pentru scopuri politice și că se nu'l poate exploata pentru interesele de partidă. În această privință trebuie să ne îngrijește de garanții. Funcționarii administrației nu trebuie să devină nici când un cor-

tes politic în paguba statului și a libertății, prin urmare nici unui funcționarului administrativ nu i este permis a se amesteca în alegeri politice, (Aplause în stânga), a pași în comitatul seu ca candidat la alegerile de deputați, decât abdicând mai întâi de funcția sa. (Aplause în stânga). Un deputat să nu poată fi denumit nici când funcționarul administrativ și chiar după depunerea mandatului ar trebui să treacă un an până să devină capabil a fi denumit. Cu anularea comitilor supremi să necondiționat în strinsă legătură reforma casei de sus.

Această reformă încă a ramas un punct neîmplinit în programa guvernului actual. După părerea mea casa de sus nu trebuie să fie un contrapondent pentru casa de jos; reprezentanții aleșii ai națiunii trebuie să fie precumpăratori, la tot casul însă va fi posibilă o organizare a casei de sus așa ca ea să fie bulevardul cel mai bun pentru conservarea Ungariei ca stat constituțional și unguresc.

Ingrindune de garanții înainte de a introduce sisteme de denumire toți periculii împreună cu sistema denumirilor vor fi îlui. Nimeni nu va pute să afirme că cele dese până acum învoală centralizarea: ce am dîs eu nu cuprinde nici o pericolă a constituiungă Ungariei și a garanților constituuiungă cuprinse în sistemul comitetelor. Centralizarea o vom crea, dacă vom transpună administrație la astfel de organe care atâtă exclusiv de arbitrii guvernului; dacă dreptul de a dispune îi vom transpuș exclusiv la puterea centrală. Nici una dintre aceste definiții nu se potrivesc cu propunerile mele, ba aceste cuprind în sine direct decentralizarea unei grupe întregi de agenții, care ar trebui încredințate organelor din comitate și cu aceasta sistemă arbitrii guvernului va fi cu mult mai puțin posibil decât e adi sau decât era sub sistema veche a comitetelor: proponerile mele fac eu putință ameliorarea administrației și dău în același timp o formă vitală selvadministrației. (Aplause în stânga, contradicții în stânga extremă). Fără de a me mai ocupa de aceste lucruri, trebuie să rectific numai două păreri eronate. Una este aceea, că s'ar putea redaște vechiul comitat având ca forță inertie, vis inertiae, cealaltă părere este, că nu trebuie să introducem sisteme de denumire pentru raportul nostru cu Austria. Încă pentru vechiul comitat, forță inertie lui de ordinioară, vis inertiae, nu mai poate fi adi valoarecată ca garanție a constituuiungă căci nu mai putem readuce pe oamenii cei vechi, relațiile cele vechi, lipsa de mijloace de comunicație. Vis inertiae, forță inertie a vechilor comitati consistă cu deosebire în cîtele rela și desfundate. Pe atunci nu există telegrafuri, drumuri de fer, clase numeroase, dintre cari guvernul să-și poată recruta partizani, există însă o mare de găd, relațiile avitice, trebuințe simple. Si dacă comitatul totuși resiste, venia dela cancelaria austriacă mai întâi un datoritorum, dar în

urma acestuia nu se misca nimic, apoi venia un fulminatorum, la care se opuneau. După aceasta venia comisarii reșești, punea calpacul pe cap, îndeplină lucrul și apoi — cum s'a exprimat dl deputat — comunitatea comitatului română credincioasa Majestății Sale, cum a fost și mai înainte.

(Va urma.)

## Corespondență particulară

ale „Telegrafului Român.”

Budapest, 22 Februarie (7 Martie). Ar însemna atât că a te îndoi de bunăvoiță mea către publicul nostru când ai presupune, că voiu lua în nume de reu alușunile ce mi le făcuți la tăcerea mea în timpul cel mai ne potrivit. Regret foarte mult că mi s'a întâmplat se fiu sălii a tăcă insă în contra destinului omul este foarte neajutorat. Atât pentru justificare (sit venia...)

Balul de aici a intrat deja în domeniul istoriei. La cele ce ați publicat după „Pester Ll.”, din parte mi puțin aș mai avea de dis, poate nimic, de oare ce căt a dis diariul nefil-român este mai mult decât ori ce laudă din condeul unui Român. Altcum ori căt a fost efectul moral de bogat în succes, era scut înainte, că succul are se fie trecoarea cu toate succesele la balur. Pardon! Fac abstracțiunea delă amenuntele, care numai inimile pline de foc a le tinerime le scu și le simt etc. etc. Vorbind dar preste tot trebuie se duc: Viața noastră curge eără în alvia ei de toate dilele. Toate merg, ca și mai înainte, pe calapodul cel vechi. Deci ve asigur, că politica nici n'a vrut nimenea să facă cu balul și de aceea fie linisit tot natul, că în bufetul din hotelul Europa n'a fost nici Lonyay, nici Tisza, ca se primească vre un memorand național dela comitetul balului, sau de la alt cineva din bal. Balul, ca toate balurile, a fost o petrecere, nimic mai mult.

Cu toate aceste nu șic, că despojul bal nu va fi avut și vre-o parte gingase. Fiind condus astăzi de alte considerații, mai considerabile ca pe timpu pistoiei din urmă, m'am hotărât și le tăcă pe toate.

Pe noi ne agită alte trebi. Înainte de toate; cum să se reformeze administrația, cum să se mai astupă gura cea „largă” a presei, cum să ne impăcăm cu Serbia, că să nu ne tragă dungă preste societele juncțiunilor căilor ferate, cum să ne impăcăm cu monarhicii nostri de preste Laita, ca împreună apoi să ne putem împăca cu Germania, aliața noastră, cu carea să putem încheia tractate vamale și comerciale, cum să îsgonim „lotri” din ținuturile Limulu și Erțegovinei, cum se reconstruim Seghedin și în fine cum să se stabilească odată ecuilibru între venitul și deficitul statului.

După cum vedeti are ce se ne agite, și pe când toate aceste fac vîrtegiu creerii bărbatilor noștri de stat, vine și peaza rea de Kossuth cu trâmbița lui cobitoare să spună urbi et orbi, că Ungaria e perdută, că nici o șeară din cătoate au cădut victimă corupției n'a avut altă soartă decât a perirei și că astăzi Ungaria este numai găleata (veadă) cu care curtea de Viena scoate apă, și alte multe de felul acesta. Kossuth este un moșneag bêtân, cam desesperat, înse atată trecere tot mai are aici, înăț cuvințele lui să fie mai multe considerate decât ale conducătorului actual al destinelor Ungariei ale lui Tisza.

Acesta a raportat de nou un succces în ședința de eri. Succesul acesta însă nu este o urmare a convingerii, nici numai a mameleculismului proverbelor. Factorii esteriori au contribuit

să se ferească parlamentul de astădată de hărbiuirea ministerului, să nu provoce o criză ministerială în mijlocul crizei latente europene ce vorteră Europa dela un capăt la altul.

Este ceva ce seamănă cu sgomotul surd surtan ce premerge unui cutremur și înaintea căruia nu se poate spăi, unde va fi mai puternic și ce va dărâma și ce va lăsa în picioare.

Deci nici Apponyi, nici Slávy, nici ori care din căci pot multămi lui Djeu că nu sunt la guvern, nu se grăbesc nici să intre în împărția lui Tisza, nici sălăi eredeasă. Aceasta însă nu are să dică, că poziția cabineturui actual este mai asigurată. „Magyarországist” și comp. îl au în mână și cănd se va însemna ceriul politic din afară căt de puțin, i vor găsi un cusr, ca sălăi sănătățile cele multe său succes dela 1867 incoace.

Szapáry s'a pregătit cu un discurs care avea să fie celebru, se dicea de amioii guvernului. Acum după ce l'a rostit ne-am convins, că ministrii au alte vederi despre situația finanțială, cu total deosebite de ale altor oameni mai cu sămă contribuabili. Ei văd alb și unde și mai negru.

## Varietăți.

† (Necrolog). Neîndurata soartă a secretar în Deva dumineacă o viață neprețuită, în etatea când omul este aproape de zenitul vieții și când viața îi este neînlocuită pentru familia, a cărei colonă a fost Soția Prea onorabilui Domn protopresbiter al Devei, Ioan Papiu, Elena n. Piso, după grele suferințe, a lăsat pe înbutit ei săt vîndav în valea plângerei, încredințându-i de aci încolo întreaga grije părințeasca a trei orfeline și a unui orfan, toti minori, de care cu iniția sfâșiată a trebuit să se despărți, și a trecut la viața cea netrecătoare, unde nu este durere nici suspinare. Pe lângă obidatul și neconsolabilul soț, pe lângă inocenții orfani minori, pe reposata o plâng obidații părinți, frați și sorori, rudenile, amici și amice, cunoscuți și cunoscute. Fie și tărna ușoară și amintirea eternă!

\* (Postal). În Săcărăemb (comitat Umedoarei) este de ocupat postul de magistrul postal. Se recere o cautare de 100 fl. Salarial anual și 120 fl. 40 fl. paușale și 420 fl. pentru expediții. Suplicile au să se adrezeze în termen de 3 săptămâni la direcția postală din Sibiu.

\* (Erași o victimă a corupției). Este cunoscut publicului nostru cetitor din diare, cum mai anii trecuți se făceau reclame din comitatul Temișului în privința abusurilor și a mașinăriilor necurate cu banii publici, dar mai cu seamă cu cei orfani, adeca cu ai săracilor, pentru cari se ridicau invinuirile grave contră funcționarii comitatului descarcându-se acele mai vîrtoș pe capul comitetului suprem Ormos și al vice-comitetului Röth, fară ca de atunci încoaci să fie urmat vre-o vindecare, ba era mai curioasă și neșapabilă împreguriarea: cum de în timpul din urmă precănd grelele abusuri de corupții și defraudări de bani publici, comise de funcționarii comitatului Severin și Caras, eșiră cu deavâlina la lumina dilei, ca unele descoperite ear numai prin reclamele diuariște, precănd despre cele comise în gremiumul comitatului Timiș și ventilate cu multă năinț, — cionice tăcea cu totul.

Păcatul însă mai curând sau mai târziu își resbună, pentru că D-șeu nu bat cu băta. Astfel se descorezi și enigmatica reăcere a păcatelor comise ca după sisteme de către omnipotenții din comitatele Banatului temișan de odinioară, și astfel în rondul celor cunoscute de că din comitatul Severinului și al Carașului, urmăresc Nemesea și pre păcată mai vechi, — aș dicând de căutări — din al Temișului unde erași vice-comitetul cel din trunțea comitatului cădu victimă corupției

de care este infectat întreg corpul funcționarilor municipali din acele nefericite părți banatice.

Diariul maghiar „Alfold” ce apare în Arad în nr. 55 de dumineacă (7 Martie nou a. c.) conține varietatea „despre sinucideră” vice comitetului Ladislau Röth al Temișoarei care în noaptea de Vineri spre Sâmbătă astănduse în comună Fiscut să împușcă, unde lăsă mort. Adeveră căsău a sinuciderii — dice Alfold — deși până acum nu este încă pozitiv constatătă totușii fiind fapt cunoscut, că referențele materiale ale lui Röth mai de mult au fost deranjate ear diuariștice mai de multe ori a ventila cestiunea odioasă cu manipularea banilor orfanali ai comitatului Timiș, din cari sinucideau la suat însemnate în chip de împrumut fără să le mai fi putut restitu. Aceasta împreguriare stă în strânsă legătură cu sinucideră, despre care preteleor Iuliu Bogna din Aradul-nou îndată facu aretare telegrafică ministrului de interne și comitetului suprem Ormos care petreceau în Lipova.

Va să dică aceasta este al treilea casă aici îndată al treilea vice-comitet — cădu victimă corupției. Ce se va mai descurperi în urma acestora și căt de mare va fi dauna causată în banchi orfanali?

\* (Nenorocire). Din Presmer ni se scrie: Joi noaptea spre Vineri în 21 l. c. la ora 11 avu loc în comună Preșmer un incendiu grozav, care ajutat de un vent înțepătoare în căteva minute prefacă total în cenușă 15 case, alătate grajduri și 9 suri, 4 vaci, 20 oi, mai multe obiecte economice haine și bucate, lăsând pe cei mai mulți nefericiți lipsiți de îmbrăcăminte, locuință și păne de toate dilele, scăpând din gunoaiele cum au putut împreună cu sărmăniilor copii.

Incendiul se începe din sura unui econom să și bătănd vîntul de către apus focul apucă în ulja, în care locuiesc curat Români. Causa incendiului e necunoscută.

\* (Împreună cu episcopul c) Episcopul greco-catolic din Oradea mare, Pavel, a isbutit la ministrul de culte, aici concedie contragerea unui împrumut de 40,000 fl. v. a. pe obligații, carei compun averea originală a episcopatului spre consolidarea (?) bunurilor episcopale. Derangarea bunurilor și arievi datează din timpul eppului Oltean.

\* (Femei în fuciuni la ministreriu). Se dică că cu 1 Aprilie a. c. 13 femei vor ocupa successive posturi în ministerul ung. de finanțe. Ocupația acestor funcționare femei va fi numerarea cuponilor, asemenea celei a femeilor de soiul acesta în casa parisiană „Rothschild”.

\* (Un sat sub licitație). Comuna Jomborul mic din comitatul Torontalului este escutată de sedria orfanali a comitatului pentru o pretensiune de 800 fl. v. a.

\* (Esecutarea lui Mladeski). Încă din dorii de ăi, șice o telegramă din Petersburg, o mulțime enormă de oameni era indesnată prin strădele pe unde trebuia să treacă atentatorul Mladesky. O parte din piață, pe care avu loc execuțarea era închișă; în mijlocul ei se ridica șafodul, având o înălțime de 20 urme aproape; lângă dânsul un stâlp mare cu lanțuri. De șafod atâtiva două funii subțiri, una ca rezervă. Călăul, un fost condamnat, împreună cu trei arătași, ca ajutoare, era supravegheat de poliție. Călăul fusese condamnat la muncă silnică pe viață, cu toate acestea a fost agrafiat cu condițione, că va îndeplini funcțiunea de executor în tot imperiu, manjind domiciliul în Moscova. Piatra era îngrijuată de căte un batalion din regimentul Preobrazhensky, Semenov, Ismailov și de vânători. Printre cei prezenti pe piață se afla și generalul Verder. Cu puține minute mai înainte de ora 11 sosi în piață căruța cu condamnatul, escortat de cazaici. Îmbrăcămintea lui Mladesky era tot aceea din diaua atentatului. Pe peptul seu era legată o placă neagră pe care se desorba crima. Figura și era galbenă ca ceară, și era din cind în cind iluminată de un suris ironic.

Cu un pas sigur el merse spre șafod. Aci îl aștepta un preot, ale căruia cuvinte le asculta la început cu un suris indiferent. Mai în urmă se mai imblânđă, se închină în toate pările către public, sărută crucea și primă binecuvântarea preotului. I se trase apoi o scufie prete și preste partea superioară a corpului și în fine fu condus sus pe șafod; funia și fu înșurărată în jurul gâtului și călăul își facea datoria. Lupta cu moarte și înțepătoare în cinci minute. Pe timpul execuției fură arestați trei indivizi bine îmbrăcați, probabil Evrei, fiindcă un judecător afirmă, că iar fi audit dicând: „Ei cred că au gasit un mijloc de groază pentru noi, însă noi nu ne temem.”

După un pătrariu de oară aproape, funia fu tăiată și cadavrul fu dus spre a înmormânta.

\* (Manieră de bandit). Nico căpitanul unei bande de hoți din giurul Salonicului prindând pre colonelul englez Single a amenințat într-o scrisoare adresată la Salonic: că dacă colonelul prins nu va fi rescurperat în termen de 10 zile cu 1500 puncti sterline și 12 ceasuri de aur cu lanțuri cu tot, i va tăia nasul, apoi după 3 zile urechile și după alte 3 zile capul.

## Sciri ultime.

(După „S. d. T. B.”)

Budapest, 10 Martie n. În casa deputaților s'a comunicat logodna Principelui de coroană și a fost întempiată de entuziasme vivate. Casa a decis a gratuită imperialului prin telegraf, mai departe, în înțelegere cu casa magnăților a trimis o deputație de felicitare.

Viena, 10 Martie n. Imperatul a primit în audiția extraordinară pe nuntiul curiei și pe ambasadorii puternici mari, cari au adus felicitările la logodna principelui de coroană.

Brussella, 10 Martie n. Imperatresa Elisabeta sosesc aici mâine dimineață la 7 1/2 ore și va fi întimpinată la gară de regele, de principalele de coroană și de prințesa Stefania. La 10 ore înainte de ameađi călătoresc mai departe.

Rugăsa, 10 Martie n. Incendiul erupt, ajutat de un orcan, a prefăcut eri în cenușă 1/3 din localitatea Nesișinie (Erțegovina), între care și edificiul comandei garnizoanei Posta, Oficiul telegrafului, casa de marozi, cassa de imposite și magazinul de provianturi sunt mantuine. Nici o viață omenească nu să pierdă. Multă a rămas fără acoperis, între care și două companii din garnizoană.

Paris, 10 Martie n. Grupele din stânga camerei consideră articulul șept din legea de instrucțiune de unicul minim acceptabil și vor interpela la toată întemplieră, săblească și senatul votul ori cum ar voi.

## PARTEA SCIENTIFICĂ și LITERARĂ.

Catechismul de Sibiu din secolul XVI.

Ea că și cele scrise de D. Ciapariu în „Organul Luminare” (1848) Nri. LV și LV:

„Gazeta de Trans. in Foiea pentru mente etc. nr. 52, a. tr. scrie, că îs'a impartasit un datu deinde o carte germană, de la 1596, dein care se vede că pre atunci s'r fi tiparit la Sibiu un catechism romanescu, multă pretinută de preutii locului ca un lucru santu. D. Secretariul de Curte Em. Jancsó, dela carele veni acesta împartastre, avu bunetate a ne arătat și noa în septembrie anului trecut în Viena, totu aacea carte și datu. Ci de nu ne inselăm în memoria, și însemnarea luata atunci, datul acesta e cu 50 de ani

mai vechiu, adeca dela a. 1546. Datul acesta Asia rectificat cu multă mai interesant pentru literatură românescă. Dupa acesta cunoscem, eum ca de catu Cazanii din 1580, si Psaltria lui Coriolan din 1560, mai vechi și un Catechismu rom. de Sabiu din 1546.

Datul este certu, ci care a vediut, si cine scie ceva de Catechismulu acestu de Sabiu? In Biblioteca Monastirii de aici vedîramu înainte de vreo 10 ani un catechism micut în 12<sup>a</sup>, foră inceput, si foră capetu, ce nu am potut scrie de caudu si de unde este tiparit. Nepotendu-lu acum avă a măna, nu potemude judecă mai aproape. Totu ce ne aducem a mente dein elu, si că eră intru întrebări si respunsuri, in formatul a retat, si că cuvântele rom., ce cartile baseresci le scriu forte vocali in capetu, nici erau pretutindinea scrise cu ș. Forma tiparului inca nu semenă cu nici unul de catu ame vediut vechi romanesci. Eră acesta catechismul de Sabiu, au altul careva? Judece carii potu.

Noi inse, carii a nevoi ne potem covinge, ca literatură rom. se si inceputu deli formata asia marită, pre candu autoreitatea cartilor sănte se parea a nu poté fi reprezentata de catu cu formate in folio au celu pucinu in 4<sup>a</sup>, suntem plecati a crede, pan' un'a alta, cum ca catechismulu de Sabiu trebuí se fia intr'un formatu mai mare.

Aci se mai poate pune siacea întrebare: ca ore sasulu scut'a a nume, ca carte tiparita in Sabiu a fostu intr'adevera Catechismu si nu alta? Noi pre drepitate nici astadi nu potem pretende, ca alienii se ne cunoște literatură, cu atatu mai pucinu pre acele tempuri. Si inca, după referat' a sasului: asta carte preotii o pretiuau ca o sanctită. Cum ca romani pretyesuv multă cartile de baseraca, S. Scriptura, Pravilă, Cazanie etc., e cunoscutu; dar' Catechismu, caudu a fostu la romani vredodata asia pretiuu că cartile sante? Asta ne aduce se presupunem: ca catechismulu de Sabiu a fostu o forma de invetaturi, cum sunt Cazanile, pote numai catu era cu intrebări, au si foră intrebări; ér' titlu de Catechismu ia datu sasulu numai intru intlesului mai latu de invetatura apău cenia. Si dreptu ar' fi de mirare, ca acesta carte se fia asia mai de totu ne cunoscuta romanilor.

Noi dar', in lips'a altoru mai certe, ne prepunem, cum ca Catechismulu de Sabiu, nu e altul de catu Cazanii fragmentaria, de carea ariea (la nr. XXV a Principialor) amu grauit, si carea si mainainte ni s'a parutu mai vechia decat Cazanii dela Brașov. Dupa cum inse exemplariu nostru si trunchiatu de inceput si capetu, si nu am potut alta afia, de catu ca s'a tiparita cu spesile lui Forró Miklós...“

## Scolastic.

Brașov 18 Februarie 1880.

Subreuniunea invetătorilor români gr. or. din teara Bârsiei, cercul I, a tinut adunarea sa generală ordinără in 17 l. c.

Președintele acestei subreuniuni, dl G. C. Bellissimus, directorul scoalei normale române gr. or. din Brașov deschide adunarea prin o cuvântare, in care arată, că această subreuniune intrând in viață in 18 Noemvrie a. tr. 's-a inceput activitatea sa cu examinarea temei: Care ar fi manualele cele mai potrivite pentru invetarea religiunii, precum si metodul, după care ar fi a se propune acest studiu?

Urmând noi aceasta, dăm de întrebare: Avem să privim aici studiul religiunii crestine ca pe un obiect de invetament al scoalei poporale?

Aşa este! — sună răspunsul cel adeverat.

Putut să caute la studiul reuniiunii ca obiect de invetament al scoalei poporale numai aşa fi treacăt; nu a putut să rezolveze această temă numai superficial; ci, după o desbatere serioasă, aflat cu cale si a ales o comisiune, consitătoare din membrii comitetului\* și alți trei\*\*) tot din sinul subreuniunii, cu însărcinarea, să studieze această temă din fundament; apoi rezultatele obținute să le asearnă acestei adunări generale in scris.

Comisiunea, după ce a studiat cu deadinsul tema primă spre rezolvare, s'a convins, că spre a pute judeca cu demnitate despre manualele scoalaștice, care cuprind într'însele invetamentul religiunii, trebuie să afe mai antîiu, care este metodul cel adeverat, după carele are să fie ales, prim, intocmit și așezat materialul invetamentului religiunii și propus in scoala poporala. Să se poată ajunge la acest scop, 's-a luat de indreptarul principiile pedagogice. Apoi a cerzat metodul și disciplinele invetamentului religiunii din manualele, de care s'a servit și se servește înca scoala noastră poporala, și afându-le nu numai, că nu corespund de loc cerințelor principiilor pedagogice, ci înca să opun acestora, le-a lăpădat, și a recunoscut de adeverat metod pentru intocmirea invetamentului religiunii și propunerea lui in scoala poporala, pe cel ce se basează pe principiile pedagogice; fiindcă acesta este chiar metodul, după carele s'au impărtășit cu succes ori căru copil adus și dat la scoala;

b) să corespundă naturei copilului;

c) să nu apeze pe copilul, care cuprind mai târziu; să nu consumeze pe cel ce cuprind mai usor; să nu incurse, să nu paralizeze dezvoltarea puterilor psichice ale copilului; să nu turbore simțul de dragoste frânească in copii.

Scoala poporala nu este scoala de specialitate. Deci materialul obiectelor ei de invetament trebuie să fie mărginit rațional în trăsuri generale și deosebită; nu insă lătit, scărmanat, desfăcut in amănunte, in suptilități, cari covoresc mintea copilului.

2. Să deștepte, să învafească, și să impunerească toate facultățile omului. Facultățile superioare ale omului sunt: mintea (precepere, putere de a judeca, rațiune), simțul din lăuntru (al inimii) și voia.

Invetamentul in scoala poporala trebuie dar să fie propus și impărtășit asa, ca din ce in ce tot mai mult să lumineze, să desvolteze și să întărească simțul copilului; săl prefacă in o ființă cunoșteoare, simțitoare și potițioane; indreptându' voia, să armoneze cu cugetul și cu simțul inimii — spre bine.

Negrind cumva cultura simțului din lăuntru al inimii, prin aceasta se perde ecuilibru; cade armonia. Atunci voia răpescă cugetarea mai toatele spre fapte neumane, murdare.

Trebuie așa dar să cultiveze de o potrivă și in aceași măsură cu celelalte facultăți și simțurile inimii copilului: simțul adeverului, binelui și frumosului.

Din aceste se nasc virtuțile, moralitatea și sclariul.

Numei pe baza culturii acestor simțuri se poate ține cu usurință chiar ordinea și disciplina scolară. Numai prin cultivarea acestor simțuri se pot face copii: regulați, atenți, iubitori de curăție, prin carea se promovează și dezvoltarea și sănătatea copilului: păzitorii de bunăcuiță in umbrela pe uliță, sedere in scoală și a.

Deci materialul invetamentului scoalei poporale trebuie să conțină aacea, ce poate cuprinde și înțelege spiritul cel fraged al copilului, și să se desfășoare treptat in mod atrăgător. Atrageră nasce placere, dragoste, interes; interesul ageresco cugetarea, induplecă, determinează voia, să caute, să afe, să culvagă și să aiba

1. să luăm in băgare de seamă chemarea, scopul și cerințele scoalei poporale,

2. să esamemăm metodul usitat in manuale pentru invetarea religiunei, de care s'a servit și se servește înca scoala noastră poporala, pentru ca pe baza acestei să putem apoi

3. arăta, care este adeveratul metod, după carele are să se propună și impărtășească invetamentul religiunii in scoala poporala.

I. Căutând la chemarea, scopul și cerințele scoalei poporale, afărm următoarele:

Pedagogia modernă pretinde dela scoala poporala in genere: să lucreze după putință la cultura și civilizația progresivă a poporului; să contribuească la dezvoltarea fiilor poporului — intru a cunoasce, a iubi și a imbrățișa adeverul, binele și frumosul și duce o viață socială morală-religioasă.

Așa dar să aibă in vedere și să cultiveze pe omul intreg.

Ear in specie:

1. Să cultiveze pe omul, pe omul înțîr, pe omul singular, individual (individul).

Invetamentul scoalei poporale trebuie dar să fie asa intocmit, ca:

a) să poată fi propus și impărtășit cu succes ori căru copil adus și dat la scoala;

b) să corespundă naturei copilului;

c) să nu apeze pe copilul, care cuprind mai târziu; să nu consumeze pe cel ce cuprind mai usor; să nu incurse, să nu paralizeze dezvoltarea puterilor psichice ale copilului; să nu turbore simțul de dragoste frânească in copii.

Scoala poporala nu este scoala de specialitate. Deci materialul obiectelor ei de invetament trebuie să fie mărginit rațional în trăsuri generale și deosebită; nu insă lătit, scărmanat, desfăcut in amănunte, in suptilități, cari covoresc mintea copilului.

2. Să deștepte, să învafească, și să impunerească toate facultățile omului. Facultățile superioare ale omului sunt: mintea (precepere, putere de a judeca, rațiune), simțul din lăuntru (al inimii) și voia.

Invetamentul in scoala poporala trebuie dar să fie propus și impărtășit asa, ca din ce in ce tot mai mult să lumineze, să desvolteze și să întărească simțul copilului; săl prefacă in o ființă cunoșteoare, simțitoare și potițioane; indreptându' voia, să armoneze cu cugetul și cu simțul inimii — spre bine.

Negrind cumva cultura simțului din lăuntru al inimii, prin aceasta se perde ecuilibru; cade armonia. Atunci voia răpescă cugetarea mai toatele spre fapte neumane, murdare.

Trebuie așa dar să cultiveze de o potrivă și in aceași măsură cu celelalte facultăți și simțurile inimii copilului: simțul adeverului, binelui și frumosului.

Din aceste se nasc virtuțile, moralitatea și sclariul.

Numei pe baza culturii acestor simțuri se poate ține cu usurință chiar ordinea și disciplina scolară. Numai prin cultivarea acestor simțuri se pot face copii: regulați, atenți, iubitori de curăție, prin carea se promovează și dezvoltarea și sănătatea copilului: păzitorii de bunăcuiță in umbrela pe uliță, sedere in scoală și a.

Deci materialul invetamentului scoalei poporale trebuie să conțină aacea, ce poate cuprinde și înțelege spiritul cel fraged al copilului, și să se desfășoare treptat in mod atrăgător. Atrageră nasce placere, dragoste, interes; interesul ageresco cugetarea, induplecă, determinează voia, să caute, să afe, să culvagă și să aiba

cunoșințe; să stimeze faptele frumoase, faptele religioase, morale, și să facă asemenea.

3. Să ia in băgare de samă și să considere persoanele, cu cari are a face. Persoanele, cu cari are scoala poporala a face, sunt copiii. Va să dică obiectul culturii in scoala poporala este copilul, omul in — desvoltarea sa. Așa dar modul cultivării este a se statori conform cerinței le-gilor naturii oamenesci desvoltănde.

Căutând cu atențione asupra na-turei omenesci desvoltănde, afărm că:

După cum puterile corpului copilului sunt debile, aşa și facultățile sufletului seu nu pot vedea decât: o inimă veselă, o cuprindere, precepere numai a lucrurilor concrete, o cugetare și reflectare asupra lucurilor concrete numai condusă de judecată și rațiunea educătorului, nedestoinicie de a pune reprezentări și noțiuni in ordine sistematică.

Ear progresul și procesul omenesci se continuă in infinit.

Amăsurat naturei copilului este scoala poporala datoare:

Prindând a cultiva simțul din lăuntru al copilului, săl întimpine pe acesta cu pacință cu blândețe, cu plăcere, cu vicioane, cu veselă.

Cultura simțului din lăuntru nu se poate face, nu poate primi decât in o atmosferă curată și limpede, in o impregurime, carea insuflă dragoste și încredere, in o întimpinare plăcută, senină si veselă.

Tot, ce este ursuz, posomorit, despotic, restrințioriu, apăsătoriu, urăsc copilul.

Alteceva este, a pedepsi o greșeală comisă, și alteceva, a se purta scaloa, ca inițiacii elevilor săi.

Invetamentul să nu cuprindă dar in sine nimic apăsătoriu, restrințioriu, impăvăratore.

Prin urmare și memorarea materialului de invetament cea neîn-teiasă, impăvăratore și apăsătoare trebuie scosă afară și lăpădată!

b) Pașind la deșteptarea, impunere și punerea in stare a preceperei copilului, săl și facă, săl și improprietăreasă reprezentări, — de oarece numai din intuiționi se pot nascere reprezentări și noțiuni vii, chiare și precise, să scutură invetamentul seu de abstracțiuni și să se folosească de material concret ori propus in formă concretă.

Ceeace nu este intuitiv, nu este pentru elevii scoalei poporale elementare.

c) De oarece puterea de a ajudeca se desvoltează numai foarte cu incetul, nu este dar copilul in "stare, insuși să afe și să deosebească, ce este bun și de lăudat, rău și urit la obiectul luat înainte spre esaminare.

Numai fiind cugetarea copilului de către invetatoriu, va pute copilul simțul bunătățea ori neajunsurile aceleiași obiect.

Ar fi cu totul absurd, când ar spune, ar provoca, sau chiar ar demanda copilului invetatoriu, săl — simțească aceasta ori aceasta despre obiectul, pe care il arată, săl vadă și să învețe, al cunoasce.

Invetamentul să nu cuprindă dar in sine definiționi, nici predicatori ori demandări despre ceeace este de lăudat ori de desprețuit la obiectul ori in materialul supus cercetării; ci prin conducedere, luminarea și motivarea atrăgătoare din partea invetatorului să fie copilul pus in stare, ale simț, a le descoperi, a le cunoasce și a le înțelege toate aceste.

Metodul desfășurării reprezentării și noțiunilor este cel categic (socratic).

d) Intre toate puterile psichice rațiunea este, carea se desceptă mai târdi in om.

Așa dar a supraordina, coordina și subordina noțiuni, a așeza noțiunile

\* G. C. Bellissimus, D. Cioflec I. C. Tacit, I. Aron, G. Moian. \*\* I. Dobrean, Z. Butnariu și C. Mustea.

